

Õpetaja, uurija, valgustaja

Karl Laane lapsepõlv möödus Kasaritsa vallas Sadrametsal, uudismaale rajatud isatalus. Võrumaa vanataatide huvitavad meenutused ja kodu lähedal asuvad kivilalmad ning nendega seotud lood äratasid juba lapsepõlves Karlil “hämaraid kujutlusi noil aladel kunagi ammu olnud elust” – nõnda meenutab Karl Laanet abikaasa Leida Laane.

1921 asus ta õppima Võru Õpetajate Seminari. Noormehel olid kõik eeldused olemas, et VÕS-i vabasse töökasse õhustikku kiiresti sisse elada. Seminari juhtis tol ajal Eesti kooliuuendaja Johannes Käis. Seal kinnistus ka paljudele eestiaegsetele inimestele omane harjumus ennast ise pidevalt harida, oma teadmisi levitada, teisi inimesi märgata ja hinnata. Sattunud 1944. aasta veebruaris mobilisatsiooniga Saksa sõjaväkke, korraldas Karl Laane eesti üksuse rühmaülemana alaealiste poiste kooliõpetust. Langeanud mais 1945 sõjavangi, jõudis ta ühest vangilaagrist teise rännates Uklei laagrisse Saksamaal. Seal organiseeriti tema aktiivsel osavõtul kool, kus õppis 25 õpetaja juhendamisel 800 koolilast. Õpetati pea kõiki põhiaineid, lisaks organisee-

Karl Laane – eestiaegne inimene vene ajas.

riti kunsti- ja kirjanusvõistlusi. Punavõimu poolt okupeeritud kodumaa võttis teda 1947 vastu ebasõbralikult. Nõukogude hariduspõllule teda tööle ei lubatud. Leiba tuli teenida väga mitmeti. Tõelise haritlasena osales ta, hoolimata oludest ja olenemata töökoolest, kultuuritöös, järgides Eesti Vabariigis kinnistunud missioonitunnet valgustada, kandes sügaval salajas vabaduslootusi.

1958 liitus ta kodu-uurijatega, olles Tallinna Linna muuseumi kuulsa kodu-uurimisringi rajaja ja juhatuse liige kuni surmani. Ta oli praegu loomulikuna tunduva kalmistuste kaitse alla

Karl Laane 93

Sündinud: 10.02.1907

Surnud: 3.11.1986

Õppinud: lõpetas Võru Õpetajate Seminari

Töötanud: õpetajana, Eesti Haridusliidu peasekretärina, transporditöölise, supelranna juhatajana, prügimäe valvurina, Tallinna Puhastuskontoris tänavate korrashoiu meistrina

Emakeele Seltsi, Raamatuühingu, Eesti Looduskaitse Seltsi, Võru Koduloomuuseumi kodu-uurimisringi liige

võtmise, säilitamise, uurimise ja korrastamise algataja ja nõukogude ajal. Karl Laane kirjutas mitmeid raamatuid ja sadu artikleid, ära trükiti neist veidi üle 200. Tema algatusel ja osavõtul rajati uus tammik hävitatud asemele Jüriöö mälestuspaigal Sõjamäel. Tänu tema uurimistööle on meil teada sadu kultuurimälestisi.

Kõige elavamalt on ta meelde jäänud oma inimlikkuse, sõbralikkuse ja siira huviga teiste inimeste tegevuse vastu. Ta on meeles sihikindla õppiija ja õpetajana, nõnda et Linda Viiding oma tervituskõnes Karl Laane sünnipäeval pidas vajalikuks öelda: “Kuule, Karl, ma arvan, et sina rajad taevast ka inglitele õpiringe!”

Mare Kask